

DE UITGANGSPUNTEN VAN DEMOCRATEN 66

D66 stelt de mens centraal: vrij, betrokken, gelijkwaardig en mondig. Wij streven naar een democratische, duurzame en open samenleving, waarin individuele vrijheid even vanzelfsprekend is als sociale cohesie; een samenleving waarin burgers verantwoordelijkheid willen en kunnen nemen voor zichzelf en hun omgeving; een samenleving waarin arbeid, persoonlijke ontwikkeling, vrije tijd en zorg goed te combineren zijn. D66 wil actief kansen scheppen voor mensen om hun talenten te benutten en hun kennis toe te passen. D66 heeft vertrouwen in de beslissingen die mensen nemen over wat hen aan het hart gaat.

D66 bedrijft praktische en resultaatgerichte politiek vanuit haar idealen, zonder blauwdrukken of dogma's.

Maatschappelijke besluitvorming moet toetsbaar en transparant zijn. D66 is vooruitstrevend en wil maatschappelijke ontwikkelingen benutten om aan zo'n samenleving te bouwen; grenzen hebben daarbij geen betekenis.

D66 wil mensen blijvend in staat stellen hun eigen keuzes te maken. Dat is ons democratisch perspectief, dat noemen wij sociaal-liberaal.

VRIJ, MONDIG, BETROKKEN EN GELIJKWAARDIG

D66 wil vrijheid voor ieder mens om zich naar eigen inzicht te kunnen ontplooien en om te leven volgens eigen normen en waarden. Allereerst geestelijke vrijheid zoals die tot uiting komt in de keuze van levensbeschouwing en politieke richting, in ongecensureerde beoefening van wetenschap en kunst, in het onvervreemdbaar recht op vrije meningsuiting. Daaruit voortvloeiend de vrijheid van leefvorm en de wijze van (samen)wonen, in natuurlijke samenhang met de eigen seksuele geaardheid. Zelfbeschikking over het eigen lichaam, zoals bij euthanasie en abortus, is voor D66 vanzelfsprekend, evenals de vrije keus door wie, waar en waarmee men zich wil laten behandelen voor het behoud van een zo goed mogelijke gezondheid.

Voor een vrije persoonlijke ontplooiing is meer nodig dan de formele liberale vrijheden. Aan persoonlijke vrijheid moet ook inhoud worden gegeven. Daarom stellen sociaal-liberalen aan de samenleving sociale randvoorwaarden, zoals hoogwaardige en toegankelijke gezondheidszorg en onderwijs in een goed functionerende rechtsstaat die veiligheid, werk en sociale zekerheid biedt. Vereiste daarvoor is ook een duurzame ontwikkeling naar een leefbare samenleving, nu en in de toekomst. De samenleving moet de voorwaarden scheppen voor de persoonlijke ontplooiing van mensen. Dit geldt in het bijzonder voor minder bevoorrechte groepen, binnen en buiten de landsgrenzen, voor huidige en toekomstige generaties. Onderlinge betrokkenheid is nodig om deze ontplooiing voor alle burgers mogelijk te maken. Betrokkenheid is verantwoordelijkheid en respect voor jezelf en voor anderen, voor de maatschappij. Betrokkenheid is ook verantwoordelijkheid voor duurzame ontwikkeling. Vrijheid en betrokkenheid zijn de twee kanten van de sociaal-liberale medaille.

D66 koestert de verschillen tussen mensen en de verscheidenheid van hun opvattingen en beschouwt deze als een bron van maatschappelijke vernieuwing. Het uitgangspunt van de gelijkwaardigheid van mensen gaat daarmee veel verder dan het simpelweg tolereren van andere meningen, culturen en voorkeuren. Gelijkwaardigheid betekent naast verdraagzaamheid en respect voor ieders levensstijl ook dat pluriformiteit wordt ervaren als verrijking van het leven en als noodzaak voor creativiteit en productiviteit. Verdraagzaamheid eindigt echter waar de verdraagzaamheid zelf wordt geschonden, waar de fundamentele gelijkwaardigheid van mensen wordt ontkend en waar geweld en dwang de plaats van vrijheid en recht willen innemen.

MENS EN SAMENLEVING: ALLE STEMMEN TELLEN

D66 verzet zich tegen een regenteske bestuursstijl. De politiek, de democratische besluitvorming door alle betrokken burgers gezamenlijk, behoort de gemeenschappelijke regels te stellen. Zij stelt regels waar dat moet en laat vrijheid waar dat kan. De samenleving moet voorwaarden scheppen waardoor burgers vertrouwen in elkaar kunnen en willen hebben, thuis en op straat. De overheid waarborgt de rechtsstaat en de openbare orde, omdat een democratie alleen goed kan functioneren als de veiligheid van individuen gegarandeerd is.

De organisatie en de regelgeving van het openbaar bestuur moeten zo eenduidig en transparant zijn, dat een ieder daaraan kan deelnemen en dat kan controleren. De overheid moet betrouwbaar en controleerbaar zijn. Haar integriteit en het ontbreken van vooringenomenheid moeten boven elke twijfel zijn verheven. Het is niet alleen aan de overheid om de nodige voorzieningen te realiseren, dat is een verantwoordelijkheid van de hele samenleving. Initiatieven van burgers, van hun organisaties en van de markt zijn nodig en gewenst; ingegeven door sociale betrokkenheid en gestimuleerd door economische motieven.

Democratie gaat niet domweg over de wil van de meerderheid. De kwaliteit van een democratie bewijst zich in de manier waarop wordt omgegaan met de opvattingen van de minderheid. D66 vindt dat alle stemmen tellen om te komen tot goede oplossingen met een breed draagvlak.

Democratie heeft niet alleen betrekking op de relatie tussen burgers en overheid. Maximale invloed en participatie van betrokken burgers zijn nodig bij alle maatschappelijke instellingen. Dat betekent voor iedereen vrije en gelijke toegang tot kennis en informatie. Alleen door deel te kunnen nemen aan de informatiemaatschappij kan de burger zijn weg vinden in de 21^e eeuw. D66 wil de samenleving verder klaar maken voor de informatiemaatschappij.

D66 kiest voor een directe democratie, niet van boven naar beneden, maar van beneden naar boven. Initiatieven van burgers moeten worden gestimuleerd en ondersteund waar dat maar kan. Samenwerkingsverbanden tussen burger, overheid en markt op alle niveaus van de samenleving zorgen voor betrokkenheid bij de democratie. Daarbij hoort een markt die aan mensen echte keuzes biedt: een markt zonder dominantie.

Onze samenleving eindigt niet bij onze landsgrenzen of Europa. Met respect voor culturele diversiteit staat D66 voor het internationaal delen van kennis, ervaring en middelen. Democratie, vermindering van armoede en bestrijding van schendingen van universele mensenrechten hebben voor D66 prioriteit. Mensen die vluchten voor onrecht moeten bij ons een plaats kunnen vinden.

VOORUITSTREVENDE

Veranderingen volgen elkaar in hoog tempo op. Niet alleen in technologie en organisatie: ook in normen en waarden. Dat vraagt om toekomstgerichte politiek. Een overheid die niet afremt maar stimuleert. Een radicaal gedemocratiseerd openbaar bestuur dat zich voortdurend aanpast aan de zich steeds vernieuwende eisen van de samenleving. D66 is gericht op duurzame ontwikkeling. De huidige leefwijze mag geen wissel trekken op de samenleving van straks. Duurzaamheid is een voorwaarde voor economische ontwikkeling. Er moet een balans gevonden worden tussen het welbevinden van mensen, respect voor de levende natuur, behoud van een leefbare wereld en een voldoende economische welvaart. Deze generatie is verantwoordelijk voor de eigen mogelijkheden en die van volgende generaties om te leven in een wereld waarin verscheidenheid van mens en natuur regel is.

D66 is gericht op vernieuwing en vooruitgang. Als toekomstgerichte politieke partij is het onze taak om de grote vraagstukken van morgen zo scherp mogelijk te definiëren en te zoeken naar concrete oplossingen. Dat betekent politiek bedrijven op een open en pragmatische wijze waar argumenten op hun waarde worden geschat en evenwichtig in de context van de probleemstelling worden gewogen.

Dit is de definitieve tekst na congres 70 (25 maart 2000)